

Kell-e Európának katolikus pedagógia?

Jan Graubner érsek – METROPOLITA MORAVSKÝ

1948. augusztus 29-én, Brünnben született. Gottwaldowban gyári munkásként dolgozott, majd Olmützben teológiát tanult. 1973-ban szentelték pappá. 1982-ig káplánként, majd ezt követően plébánosként működött. II. János Pál 1990. március 17-én Tgaria címzetes püspökévé és Olmütz segédpüspökévé nevezte ki. 1992-ben az egyházmegye püspökévé és Morvaország érsekévé szentelték fel. A Cseh Püspökkari Konferencia vezetője.

Miből fejlődött ki a keresztény Európa? Az Isten Igéjének konkrét cselekedetekre és személyes kapcsolatokra való megvalósításából. Kultúránkat az életben megvalósított Evangélium alakította ki.. A kultúrának teljes valójára gondolok itt, nem csak a művészetre, de a gondolkodásmódra, életre és emberi kapcsolatokra is.

Hozzunk pár példát: *”...amit e legkisebb testvéreim közül egyel is tettetek, velem tettétek”. (Mt 25,40)* Az, ki komolyan vette ezeket a szavakat, megtanult megbecsülni minden embert a pozíciójától, képességeitől és tetteitől függetlenül. Kijelentette, hogy minden ember egyenlő. Pál apostol a Galatákhöz írta: *„Mert mindannyian, akik megkeresztelkedtetek Krisztusban, Krisztust öltöttétek magatokra. Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert mindannyian egyé lettetek Krisztus Jézusban”. (Gal 3, 27-28)* Ennek eredményeképpen megváltozott a rabszolgákhoz, gyerekekhez, nőkhöz, szegényekhez való viszony.

„Ahogy az Úr megbocsátott nektek, ti is...” (Kol 3,13), illetve „s bocsásd meg a vétkeinket, amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek” (Mt 6, 12). Gyermekkoromtól

kezdve, édesanyám személyében megéltem a komolyan vett Evangélium gyógyító erejét. Nagyon sok sérelem érte őt a kommunista rezsim részéről. De soha sem emlékeztetett erre, amikor kérdeztük, azt válaszolta, hogy *„már rég megbocsátottam nekik, számomra ez nem létezik. Nem akarom őket sem emlékeztetni, mert azt kívánom, hogy az Isten se emlékeztessen arra, amit már egyszer megbocsátott nekem”.* És így lassacskán kezdtem megérteni, hogy lehet a rossznak határt szabni, hogy ne terjedhessen, hogy lehet valódi békét teremteni, hogy győz a megbocsátás a bűn felett.

Ha a történelemre nézünk, látjuk, hogyan adott az embereknek Isten sajátos, az adott időnek megfelelő karizmákat. Valamikor rég, Európa kezdetekor, nem csak az ima, hanem a mezőgazdaság, ipar és építés tanárai is voltak a szerzetesek. Az erre figyelő időkben valóban egyházi iskolák épültek és fejlődött a tudomány. A szegénységek idején sokan ajánlották fel életüket Isten és a szegények szolgálatára. Így jöttek létre kórházak, árvaházak, nevelő intézmények, sérülteket ápoló házak. Idővel az állam ezeket a feladatokat, amelyeket az Egyháztól tanult, átvette. Nagyon jó, hogy ezen feladatok vi-

lági intézményekhez tartoznak, de ha nem akarjuk, hogy Isten nélküli sötétség legyen bennük, akkor az Egyháznak jelen kell lennie a mai korban is ezen intézményekben.

Szenteljünk különös figyelmet azokra az egyházi nevelőintézetekre, amelyek jellemzően nem felsőbb utasításra jöttek létre, hanem olyan karizmatikus személyek által, akik így fejezték ki szeretetüket és ez volt a válaszuk Isten Igéjére, hogy a szükséglet szenvedőknek akartak szolgálni és felsőbb értékek – az üdvözülés – felé akarták őket vezetni. Csak két ilyen kezdeményezést említenék meg.

Merici Szent Angéla, az orsolyiták alapítója, akik a XV-XVI században lánynevelésnek szentelték életüket, a nővéreknek ezt írta: *”Először is igyekezzetek Isten segítségével eljutni és megmaradni abban a meggyőződésben, hogy aggodalmatoknak és rendelkezéseiteknek egyetlen indíttatása az Isten szeretet és a lelkek üdvözülésében való buzgólkodás legyen. Csakis ebben a kettős szeretetben gyökerező és belőle kinövő tevékenység hozza meg az üdvözülést és a jó termést.”* (Liturgia Horarum, 27.1.)

Az ifjúság apostola és a szalézi rend megalapítója, Bosco Szent János a következőket írja: *„Ha valóban vágyjuk neveltjeink javát és a kötelességeik teljesítésére való felkészítést, elsősorban arra kell emlékeznünk, hogy a drága fiúknak szülei kell, hogy legyünk. Értük dolgoztam mindig szeretettel, miattuk tanultam és végeztem a papi szolgálatot”.* (Liturgia Horarum, 31.1.)

Ha ezeknek a szenteknek a környezetét nézzük, láthatjuk, hogy a szentség fürtökben növekszik körülöttük. Bosco Jánosnak egy szent volt a gyóntatója, Josef Cafasso. A fiúkat nevelő Oratóriumához közel vele egyidőben, a kissé idősebb Josef Cottolengo fogyatékosok számára épített Isteni Gondviselés Kicsiny Háza néven intézetet.

Bosco Szent János édesanyjának folyamatban van boldoggá avatása, de ezen kívül számos szent életű segítője és tanítványa volt. Milyen alapokra helyezték a nevelési módszereiket ezek a szentek, kik másokat is a szentségre vezettek?

A MAI EURÓPA KÉPE?

Úgy tűnik, hogy a keresztény kultúra visszavonulóban van Európában. Most is, mikor a kultúra szót használom, nem csak a művészeti alkotásokra, zenére vagy építészetre gondolok, hanem elsősorban a gondolkodás, életmód és emberi kapcsolatok kultúrájára. Miért gondolom így? A gyümölcsök miatt. A keresztény Európa haladoklik és más kultúráknak adja át helyét.

Gyakorlati ateisták jönnek, akik kultúrája a materializmuson és az egocentrizmuson alapul. A gazdagság és a személyes szabadság kultusza, vagy inkább a szabadosság, azt eredményezi, hogy az emberek elfelejtik a felelősséget és a hűséget, nem tudnak szeretni, mert az áldozatot kíván. Nem számolnak az örökkévalósággal, ezért örökké fiatalok akarnak maradni. Nem akarnak házastársi kapcsolatba lépni, nem akarnak gyermekeket. Egyre inkább hiányoznak a felnőtt emberek, telve életbölcsséggel. Egyre több nyugdíjas van, akikről gondoskodni kell, hiányoznak a fiatalok, akik értük dolgoznának. Összeomlanak a nyugdíj-rendszerek, az együttérzés leple alatt a szenvedőknek eutanáziát ajánlanak, de igazából az emberek kiiktatásáról van szó, akik a gazdaság számára csak terhet jelentenek. (Úgy mondták felénk viccelve, hogy az idősothtonok csak a bölcsődékért való bosszú. Véletlenül az eutanázia nem az abortuszért való bosszú?) II. János Pál pápa a *halál kultúrájának* nevezte ezt, mely elválaszthatatlanul összekapcsolódik a remény elvesztésével. Sajnos az ilyen élet- és gondolkodásmódot felveszik a hívők

is. Ellenkező esetben nem lenne a kihaló országok listájának elején Lengyelország és Spanyolország.

Egyre inkább hiányoznak a dolgozó kezek. Jönnek a külföldiek. Az egyik cseh katolikus hetilap arról írt, hogy ha 50 év múlva nem akarnak hazájukban a németek kisebbségben élni, akkor mindegyik német családnak hat gyereket kellene vállalnia a mai naptól kezdve. Ez persze nem reális. Vagyis azzal kell számolniuk, hogy kisebbségben lesznek, többségben pedig a muszlimok lesznek, akik számára a népes család természetes. Ők fogják-e vajon megmutatni nekünk a demokrácia és a szolidaritás értelmét, ha elkezdenek dominálni? Kultúrájuk jelentősen eltér a miénktől. Nem vagyok az iszlám hívók kritikusa, főleg azért nem, mert saját kultúránkat egyre inkább erkölcstelen filmekben és életmódon keresztül mutatjuk be nekik. És pont ezért tartják megsemmisítésre méltónak. Kritizálok azonban magunkat, keresztényeket, mert nem az Evangélium szerint megfelelő életet éljük.

Vannak, akik a mai helyzetet a végét járó ókori Görögországhoz vagy Római Császársághoz hasonlítják. A jólét, az istentelenség és az erkölcstelenség a bukásukhoz vezetett. Több országban már most ugyanazon jogokkal rendelkeznek a homoszexuális kapcsolatok, mint a vegyes házasságok úgy, ahogy az az ókori Rómában volt. Már csak a pedofília elfogadása hiányzik ahhoz, hogy teljesen azonos legyen vele. Egyes országokban már erről is beszélnek.

HOL VAN E HELYZETNEK A GYÖKERE?

Ez az elvilágiasodás következménye, az Istentől való eltávolodás, mert csak benne van élet. A rombolás propagandistái minden módon terjesztik javaslataikat, hogy céljaikat elérjék. Kihasználják a megsebzett

ember bűnre való hajlamát. Az elvilágiasodás a nevelésbe is bejutott, mely nem tölti be szerepét. A szabadság istenítése a nevelés elvetéséhez vezet. Meglepve mondta nekem az egyik liberális miniszter: „*püspök atya akar embereket nevelni? Hagyja őket békén. Mindenhez eljutnak maguktól is.* Azt válaszoltam: *A Miniszter úr csak amatőr autodidaktákat akar látni az országban?* XVI Benedek pápa az elvilágiasodás gyökereként jelöli meg a totális kételkedést, melyet posztmodernizmusnak nevezünk. Fel kell sorolni a pénz uralmát, az egoizmust és a hiperszexualitást.

Az elvilágiasodás nem hagyta ki a mi egyházi iskoláinkat és hittanóráinkat sem, melyek inkább vallástudományal, mint katekézissel foglalkoznak, mert sokszor csak az információ-átadásra fókuszálnak, néha érzelmi átélésre, de hiányzik az élő Istennel való személyes kapcsolat.

BOLDOGOK LEHETNEK-E AZ EMBEREK ILYEN HELYZETBEN?

Az emberek nem hagyják abba a boldogság, a szeretet, az örökkévalóság és az Isten keresését. Sokszor pont azok, akik hamis útra tértek, lesznek a magasabb értékek szükségességének bizonyítékai. Nem a boldogságot keresik-e azok, akik alkohol vagy kábítószer függőségbe estek? Mikor nem találják, amit kerestek, nagyobb adagok után nyúlnak. Mások a szeretetet és a boldogságot csak a szexben keresik, de nem boldogok és naivan azt gondolják, hogy a jövőben, valaki mással, új partnerrel jobb lesz. Így feláldozzák saját családjukat is, többször elválnak. Folyton csak vásárolnak és gazdagodnak, de a boldogságuk csak nem gyűlik. Egyesek, egzotikus vallásokban vagy pogány babonákban keresik azt. Sokak számára azonban, bár a keresztény Európában élnek, a kereszténységet egyáltalán nem ismerik.

Ki mutat nekik az utat? Hiszen annyi a keresztény itt, akik ismerik az utat. Az a kötelességük, hogy útjelzői és vezetői legyenek a felnőtteknek és a gyermekeknek. Hatalmas tere ez a misszióknak, az evangelizációknak és a katolikus neveléstudományoknak.

ELÉGSÉGES-E A LELKI ÉS A KERESZTÉNY ÉRTÉKEK MEGMUTATÁSA?

Bár az utóbbi időkben egyre inkább beszélnek a keresztény értékekről, amelyeket meg kell menteni, meggyőződésem, hogy ez kevés. Nem lehet megmenteni a keresztény értékeket Krisztus nélkül, ugyanúgy, mint ahogy nem lehet gyümölcsöt szedni a leszakított virágról, melynek nincs gyökere. A keresztény nevelés alapja nem csak a keresztény értékekhez való elvezetés vagy valamely parancsolatok és tanácsok megfogadása, hanem elsősorban az élő és személyes kapcsolat kialakítása Krisztussal, mely kapcsolat a hitre, a reményre és a szeretetre épül. Csak ebből fejlődhetnek ki a várt gyümölcsök. Csak Krisztus üdvözíthet, nem valamiféle keresztény tudomány, nem valamely tisztelt érték, csak Krisztus, *”Mert nem adatott más név az ég alatt az embereknek, amelyben üdvözülhetnének.”*(ApCsel 4, 12)

MILYEN ESZKÖZEI VANNAK A KATOLIKUS PEDAGÓGIÁNAK?

A katolikus pedagógia legfontosabb adója maga a pedagógus, aki mély, személyes kapcsolatban van Krisztussal. Mindenki, aki találkozik vele, találkozhat a benne rejtőzködő Istennel. Létével jobban hat, mint mondandójával. A vele való találkozás elfelejthetetlen élmény, úgy mint János apostol első találkozása Jézussal. János még eme találkozás pontos idejére is emlékszik. *„...”Mester-, hol lakol?” „Gyertek, nézzétek meg!” - mondta nekik. Elmentek vele, meg-*

nézték, hol lakik, s aznap nála is maradtak. A tizedik óra körül járhatott.” (Jn 1, 38-39) A szentek „fürtjei”, melyekről korábban beszéltem, mutatják, mekkora hatással van az Istent sugárzó ember a társadalomra.

A KATOLIKUS PEDAGÓGIA KÖVETKEZŐ ESZKÖZE AZ EGYHÁZ KÖZÖSSÉGE.

Kamerunban történt a hatvanas években. A Bangua-törzs reménytelenül csökkent a magas csecsemőhalandóság miatt. Egyik pogány vallási gyakorlat sem segített. Teljes reménytelenségében, a törzs vezére a közelben lakó katolikus püspök imáját kérte. Nem segítettek a pogány istenek, talán segít ez a keresztény Isten? A püspök nem csak imádkozott, hanem Rómához fordult segítségért. A Focolare első tagjai közül néhányan, akik orvosok, felajánlották segítségüket. Idővel kórházat építettek, iskolát, megmentették a kihalófélben levő törzset. később a többség felvette a kereszténységet. Dolgozik ma köztük egy cseh pap is, de Krisztus első tanúi ezen a helyen nem papok voltak. Annál inkább igyekeztek az Evangélium szerint élni és Jézus nevében tenni, hogy Ő személyesen jelen legyen közöttük. Az Ő jelenléte pedig gyümölcsöt hozott. Ez a tapasztalat ma is jellemző a gyermekek ottani iskolájára. Az ottani gyerekek nem csak tanulnak, hanem az Egyház közösségét is alakítják azáltal, hogy napi igéjük a Szentírásból való, melyet az Élet Igéjeként vesznek, azaz nem csak megtanulásra való, hanem elsősorban a tettek sugallataként. A tanárok megosztják tapasztalataikat és életük példáját az Isten igéjéről. Ma a Bangua törzs az Egyház élő része, az Evangélium a kultúrájukba ivódott. Nem kell, hogy megleljen minket, hogy a Focolare mozgalom nemrég engedélyt kapott a Szentszéktől egy újabb egyetem, Sofia néven való létrehozá-

sára Lópiánóban, ahol számos karon lehet majd tanulni, pedagógiát is, az alapító, Chi-ary Lubich tapasztalatai és a Mária műve – ahogy hivatalosan nevezik a mozgalmat – szempontjából.

Mint mondtam, Európa fő problémája az áldozattól nem tartó szeretet hiánya. Elengedhetetlen ez az egészséges családok megtartásához, a gyermekek elfogadásához és felneveléséhez, hogy a keresztény Európa egyáltalán megmaradjon.

HOL TANULHATJUK MEG EZT A SZERETETET?

„Isten szeretete abban nyilvánul meg bennünk, hogy az Isten elküldte a világba egy-szülött Fiát, hogy általa éljünk. A szeretetnek nem az a lényege, hogy mi szeretjük Istent, hanem hogy ő szeret minket, és elküldte a Fiát bűneinkért engesztelésül.” (1Jn 4, 9-10)

Az Olomouc-i Érsekségben folyamatban van Anna Zelikova boldoggá avatása. Gyermekkorától kezdve a Szentkereszt Nővérek óvodájába és iskolájába járt. Az apáca nővér nem csak tanára, hanem lelki anyja is volt. Lelki vezetője, a későbbi Ceskie Budejovice-i püspök, a szentség hírében elhunyt Josef Hlouch volt. Anna lelki naplója és levelei mutatják, hogy nagyságának alapja a benne ébredő Jézushoz forduló szeretete volt, az emberhez való szeretetének elfogadása és válasz a szeretetre szeretettel. Rövid időn belül gyermeki szeretete mistikus lett.

„Ha szerettek, tartsátok meg parancsaimat.” (Ján 14, 15), mondta Jézus. Meg vagyok győződve arról, hogy a katolikus nevelés alapja a Jézussal való személyes kapcsolat kialakítása. Ha a nevelt számára fontos Jézus, meg akarja majd tenni, azt ami Neki tetszik, elég utána csak megmutatni, mi tetszik az Istennek. Megbizonyosodtam erről a lelkipásztori munkám során.

Úgy gondolom, hogy a kortárs pedagógiai gyakorlat tisztességes és megfontolt emberek nevelésére irányul, feltételezve, hogy a szülők és tanárok egyáltalán a nevelésnek szentelik magukat. Habár a katolikus pedagógiától valami többet várunk: nem csak felébreszti az élő Krisztussal való kapcsolatot, hanem az emberekben rendszeresen fejleszti az erényeket. Ma, mikor a tömegtájékoztató eszközök és a társadalom gyakorlati léte elferdült szeretetképet mutatnak, mindenképp be kell mutatni az igazi szeretetet, elsősorban a gyakorlati életben. Ugyanígy néz ki a remény és a hit helyzete. A gyermekek segítséget kapnak az iskolában a számítógép használatához, a testnevelés-órákon a testük irányításához, de a harmonikus élethez szükség van az akarat és érzelmek fölötti uralkodásra is. (Ellenkező esetben úgy végződhet, mint ahogy egy leány mondta nekem: Hogy akarhatnám, ha nem akaródnék.)

Néhányan azt mondják, hogy a nevelő feladata az, hogy feleslegessé váljon. Ha ez sikerül, akkor az jel, hogy a diák elérte függetlenségét. Biztos vagyok abban, hogy van lehetőség a nevelés elhagyására ezen a területen, ha a diák elkezd maga saját magán dolgozni, magát nevelni. Szabadsági fokot kell biztosítani, de meg kell tanítani megkülönböztetni és választani. Sok iskolában a tanítók különböző filozófiai és erkölcsi nézeteket mutatnak a diákoknak, de nem mutatják meg, mi a jó szerrintük, milyen következményei vannak ennek vagy annak a viselkedésnek. Csak abban a helyzetben, mikor a fiatal embernek megmutatjuk az összes utat és azt is, hova vezetnek, akkor hagyhatunk neki szabad döntést. Ha megbizonyosodik, hogy igazunk volt, a jövőben már komolyabban veszi tanácsunkat.

A diák jó döntésére elsősorban a tanár biztos, egyértelmű viselkedése van hatással. Úgy tartom, hogy nagy hiba a hittan lecserélése hitigazságok oktatására. Nem vagyok

más vallások megismerése ellen. Mégis óriási veszélyt rejt, ha minden vallásról, beleértve a sajátunkat is, semleges, neutrális hozzáállással beszélünk. Ilyen helyzetbe került számos európai országban a hittanoktatás. Az oka – mondják – a többi vallás vagy a hitetlenek iránti tolerancia. De nem lehet csak tanítással tüzet csiholni a szívekben. Ahhoz a nevelőnek kell lángolnia.

A KATOLIKUS PEDAGÓGIA A TÖKÉLETESÉG ZÁRÓKÖVE.

Azért, mert az emberi élet végső céljával, az Istenben való határtalan boldogsággal számol. Ellenkező esetben elveszíti irányzatát. Ez nem jelenti azt, hogy csak a vallási tematikával foglalkozhat. Sőt ellenkezőleg, a katolikus iskolában jelen kell lennie minden tantárgyban, hogy a különböző ismereti területeket összekösse. Néha némi túlzással mondják, hogy a test minden beteg részét más-más szakorvos gyógyítja, de magát az embert senki. Hasonlóképpen a különböző tudományágak vagy tantárgyak képzése, nem fog szükségképpen a valódi tudáshoz és életbölcességhez vezetni. A keresztény pedagógia egyik feladata az Istenrel való számolás minden tudományban és helyzetben. Így tűnik fel az Isten, mint vonatkoztatási pont, melyben találkozik az összes tudományág, vagy mint végső értelem és harmónia, a valódi bölcsesség.

(Cseh változat)

POTŘEBUJE EVROPA KATOLICKOU PEDAGOGIKU?

Z čeho vyrostla křesťanská Evropa? Z vtělování Božího slova do konkrétních skutků a vztahů. Evangelium přijímané do života vytvářelo naši kulturu. Myslím na kulturu v celé šíři, nejen na projevy umění, ale způsob myšlení, života a mezilidských vztahů.

VZPOMEŇME JEN NAMÁTKOU:

Co jste udělali jednomu z těchto nejposlednějších bratří, mně jste udělali. (Mt 25,40) Kdo vzal toto slovo vážně, naučil se úctě k člověku bez ohledu na jeho postavení, schopnosti, či skutky. Objevil rovnost lidí. Apoštol Pavel píše Galatanům: *vy všichni pokřtěni v Krista oblékli jste se v Krista; už není Žid nebo Řek, už není otrok nebo člověk svobodný, už není muž nebo žena; všichni jste jeden v Kristu Ježíši. (Gal 3,27-28)* V důsledku to během dějin mění postoj lidí k otrokům, k dětem, k ženám, k sociálně slabým...

Pán odpustil vám, proto odpouštějte i vy... (Kol 3,14) odpusť nám naše viny, jako i my odpouštíme naším viníkům. (Mt 6,12) Od dětství jsem zakoušel jakou uzdravující sílu má toto přijaté slovo evangelia na příkladu vlastní matky. Bylo jí komunistickým režimem ublíženo dost. Sama to však nikdy nepřipomínala a když jsme se na to ptali, dověděli jsme se: *to jsem dávno odpustila a proto mě to už neexistuje. Nebudu to připomínat, protože chci, aby ani Bůh nepřipomínal, co mi už jednou odpustil.* Tam jsem pomalu začal chápat jak se staví hranice zlu, aby se už nešířilo dál, jak se buduje skutečný mír, jak se nad hříchem vítězí odpuštěním.

Při pohledu do dějin církve vidíme, jak Bůh v jednotlivých dobách dává lidem, kteří se mu dali plně k dispozici, zvláštní charisma, kterými odpovídá na mimořádné potřeby doby. Kdysi v době nerozvinuté Evropy se stali mniši nejen učitelé modlitby, ale i zemědělství, hospodářství i stavebnictví. V době citlivosti pro pravdu vznikaly církevní školy a rozvíjela se věda. V dobách sociální tísně se nadchly nebývalé zástupy pro život zasvěcený Bohu a službu potřebným. Tak vznikly špitály, sirotčince, výchovné ústavy a ústavy pro postižené, které časem přebral stát, který se to zatím od církve naučil. Je dobře, že to dělá už i světská společnost, ale nemají-li se

z těch děl stát místa temnoty bez Boha, musí tam církve zůstat přítomná i dnes.

Zvláště si však všimněme církevních výchovných ústavů, které většinou nevznikaly z nějakého pokynu shora, ale z věrnosti Božímu slovu a z konkrétní lásky charismatických osob, které chtěly sloužit potřebným a přivést je k nejvyšší hodnotě – k věčné spáse. Vzpomeňme jen dva.

Sv. Anděla Merici, zakladatelka voršilek věnujících se především výchově děvčat na přelomu 15. a 16. století píše svým sestřám: *Úkol vychovávat na sebe vezměte jedině z lásky k Bohu a z horlivosti o záchranu duší. Jenom když bude mít vaše vychovatelská činnost kořeny a základ v této dvojí lásce, ponese dobré a spasitelné ovoce. (Liturgia Horarum, 27.1.)* Apoštol mládeže a zakladatel salesiánů v 19. století sv. Jan Bosko píše: *Jestli se chcete opravdu starat o štěstí našich svěřenců a vést je k plnění jejich povinností, nesmíte především nikdy zapomínat, že zastupujete rodiče těch milovaných chlapců. Pro ně jsem pracoval vždy s láskou, pro ně jsem studoval a vykonával kněžskou službu. (Liturgia Horarum, 31.1.)*

Všimněme si i okolí těchto světců a uvidíme, jak svatí rostou často v celých hroznech. Jan Bosko měl svatého zpovědníka Josefa Caffassa. Vedle jeho domů pro chlapce budoval Malý domek Boží prozřetelnosti (ústav pro postižené) jeho starší současník svatý Josef Cottolengo. Proces svatořečení Boskovy matky probíhá a z Boskových spolupracovníků a žáků je to celá dlouhá řada svatořečení. Na čem stály výchovné metody světců, kteří tak úspěšně vychovali ke svatosti druhé?

OBRAZ DNEŠNÍ EVROPY?

Zdá se, že křesťanská kultura je v Evropě na ústupu. Kulturou i teď nemíním jen umění výtvarné, hudební a třeba architekturu, ale především kulturu myšlení, života a vztahů. Z čeho tak soudím? Podle plodů.

Křesťanská Evropa vymírá a odevzdává svůj prostor jiným kulturám.

Přibývá praktických ateistů, jejichž kultura stojí na materialismu a egocentrismu. Kult blahobytu a osobní svobody, přesněji nevázanosti, postrádá pocit zodpovědnosti a věrnosti, není schopen milovat, když to vyžaduje obět. Nepočítá s věčností a proto chce být stále mladý. Neváže se manželstvím a nestojí o děti. Pak ovšem chybějí lidé vyzrálí v životě a moudrosti. Přibývá jen důchodců o něž je třeba se starat a scházejí mladí, kteří by na staré pracovali. Hrouť se důchodové systémy, prosazuje se eutanazie pod pláštíkem soucitu s trpícími, ale ve skutečnosti jde o zbavování se těch, kteří zatěžují ekonomiku. (U nás se kdysi vtipně definoval domov důchodců jako pomsta za jesle. Není eutanazie pomstou za potraty?) Papež Jan Pavel II. to nazýval kulturou smrti, která je spojena se ztrátou naděje. Tento způsob života a myšlení přejímají i mnozí věřící. Jinak by na špicích vymírajících národů Evropy dnes nestálo Polsko a Španělsko.

Na práci není dost místních lidí. Proto se volají cizinci. České noviny (Katolický týdeník) uvedly, že kdyby nechtěli Němci být ve svém Německu za 50 let menšinou, musela by ode dneška mít každá německá rodina šest dětí. Což je nereálné. Takže se musí počítat s tím, že budou v menšině a většinu budou tvořit muslimové, pro které je početná rodina samozřejmostí. Budou muslimové ukazovat smysl pro demokracii a solidaritu až budou ve většině? Jejich kultura je v mnohém odlišná. Nejsem kritický k muslimům, kterým nabízíme poznání naší kultury většinou skrze úpadkovou nemravnost filmů i praktického života. Proto ji považují za hodnou zničení. Jsem kritický k nám křesťanům, kteří nežijeme dobře podle evangelia.

Někteří přirovnávají dnešní situaci Evropy k situaci starého Řecka či Římské říše

před jejich koncem. Blahobyť, bezbožnost a nemravnost je přivedly ke krachu. Mnohé země už zrovnoprávnily svazky homosexuálů, jako to bylo ve starém Římě. Už chybí jen uznání pedofílie, abychom je dohnali. V některých zemích se i to začíná hlásat.

JAKÉ TO MÁ KOŘENY?

Je to důsledek sekularizace, (která nemusí být jen negativní) vzdálení od Boha, v němž jediném je život. Propagátoři rozkladu užívají všech prostředků k šíření svých nabídek a budování svých cílů. Zneužívají sklonu lidí narušených hříchem ke zlému. Sekularizace pronikla i do výchovy, která dnes neplní své poslání. Zbožšťování svobody vede k odmítání výchovy. Jeden náš liberální ministr mi v rozhovoru sdělil s velkým údivem: *Pane biskupe, vy snad chcete lidi vychovávat? Nechte je. Oni přijdou na všechno sami.* Odpověděl jsem: *A to chcete mít v zemi jen samé amatérské samouky?* Papež Benedikt uvádí jako kořen vedle sekularismu také totální skepsi nazývanou postmoderna. Bylo by třeba zmínit i vládu peněz, sebeštedrnost a hypersexualitu.

Odraz sekularizace se ovšem dostal i do církevních škol a také do výuky náboženství, které se někdy podobá spíše religionistice, než katechezi, protože jde často o předávání informací, případně o zážitky, ale schází osobní setkání s živým Bohem.

JSOU V TAKOVÉM STAVU LIDÉ SPOKOJENÍ?

Lidé nepřestávají hledat štěstí, lásku, věčnost, ale i Boha. Právě ti, kteří hledají na falešných cestách jsou důkazem hledání něčeho vyššího. Nehledají pocity štěstí ti, kteří propadli alkoholu a drogám? Nenašli, co hledali a tak zkoušejí vyšší dávky. Jiní hledají lásku a štěstí jen v sexu, ale nejsou spokojeni a naiv-

ně si myslí, že to bude lepší příště s někým jiným. Tak obětují i své rodiny a opakovaně se rozvádějí. Stále nakupují, bohatnou, ale spokojenosti nepřibývá. Někteří zkoušejí exotická náboženství i pohanské pověry. Stále nejsou spokojeni. Pro mnohé z nich je však přesto, že žijí v křesťanské Evropě, křesťanství úplně neznámé.

Kdo jim ukáže cestu? Je zde tolik křesťanů, kteří cestu znají. Je jejich povinností sloužit jako ukazatelé cest a jako průvodci na cestě dospělým i dětem. To je prostor pro misii, evangelizaci i katolickou pedagogiku.

STAČÍ UKAZOVAT NA DUCHOVNÍ A KŘESŤANSKÉ HODNOTY?

I když se v poslední době hodně mluví o křesťanských hodnotách, které je třeba uchovat, jsem přesvědčen, že je to málo. Záchrana křesťanských hodnot bez osoby Krista není možná, tak jako není možné sbírat ovoce z utržených květů, které nemají kořen. Základem katolické výchovy je nejen vedení ke křesťanským hodnotám či zachovávání nějakých příkázání a rad, ale budování osobního vztahu ke Kristu, vztahu víry, důvěry a lásky. Jen z osobního vztahu mohou vyrůst čekané plody. Jen Kristus může spasit, žádná křesťanská nauka, žádná svatá hodnota, jen Kristus. *V nikom jiném není spásy. (Sk 4,12)*

JAKÝ HLAVNÍ NÁSTROJ MÁ KATOLICKÁ PEDAGOGIKA?

Hlavním nástrojem katolické pedagogiky je sám pedagog, který žije v hlubokém osobním přátelství s Kristem. Každý, kdo se s ním setká, má možnost se v něm setkat s Bohem. Tím, co je, působí víc, než tím, co říká. Setkání s ním jsou nezapomenutelná jako první setkání apoštola Jana s Ježíšem. Zapamatuje si i hodinu toho setkání. *Mistře, kde bydlíš? Řekl jim: Pojdte a uvidíte. Šli tedy, viděli, kde*

bydlí, a ten den zůstali u něho, bylo kolem čtyř hodin odpoledne. (J 1,38-39) Již výše zmíněné hrozny světců ukazují, jaký vliv má ve společnosti člověk prozářený Bohem.

DALŠÍM NÁSTROJEM JE SPOLEČENSTVÍ CÍRKVE.

Stalo se v Kamerunu v šedesátých letech minulého století. Kmen Bangua beznadějně vymíral na vysokou úmrtnost novorozenců. Žádné pohanské náboženské praktiky nepomáhaly. V úplné beznaději se tehdy náčelník obrátil na nedalekého katolického biskupa s prosbou o modlitbu za ně. Když nepomohli pohanští bohové, snad pomůže aspoň ten křesťanský. Biskup se nejen modlil, ale volal do Říma o pomoc. Nabídl se první fokolarini, kteří byli lékaři. Časem postavili nemocnici, školu, zachránili kmen. Většina z nich se stala křesťany. Dnes mezi nimi působí i český kněz. Ti první byli bez kněze. Tím více se snažili žít evangelium a být v Ježíšově jménu, aby On sám byl mezi nimi. Ježíšova přítomnost uprostřed společenství působila. Tato zkušenost charakterizuje i dnes jejich školu pro děti, které se nejen učí, ale vytvářejí společenství církve a denně si připomínají úryvek z Písma, který mají jako slovo života, tedy nejen k zapamatování, ale i vtělování do skutků. Učitelé spolu s žáky se sdílejí a vyprávějí si osobní zkušenosti s Božím slovem. Dnes je tam živé společenství církve a evangelium proniklo do jejich kultury. Není divu, že toto hnutí dostává v tyto dny od Svatého stolce schválení nové univerzity, kde se bude studovat řada oborů včetně pedagogiky z pohledu zkušenosti Chiary Lubichové a celého Díla Mariina.

Jak jsme uvedli výše, k hlavním problémům Evropy dnes patří nedostatek lásky, která se neleká obětí. Ta je ovšem bezpodmínečně nutná k udržení zdravé rodiny, k přijetí a výchově dětí, tedy k přežití křesťanské Evropy.

KDE A JAK SE UČIT TAKOVÉ LÁSCY?

Boží láska k nám se ukázala v tom, že Bůh poslal na svět svého jednorozenného Syna, abychom měli život skrze něho. V tom záleží láska: ne, že my jsme milovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako smírnou oběť za naše hříchy. (1J4, 9-10)

V Arcidiecézi olomoucké běží proces svatořečení dívky Anny Zelíkové. Odmala navštěvovala mateřskou školu i základní školu Milosrdných sester Svatého Kříže. Řeholní sestra jí byla nejen učitelkou, ale i duchovní matkou. Duchovním vůdcem jí byl kněz, pozdější biskup českobudějovický zemřelý v pověsti svatosti, Josef Hlouch. Duchovní deník a dopisy Aničky ukazují, že základem její velikosti bylo probuzení osobní lásky k Ježíši, vnímání jeho lásky k nám a touha odpovědět na lásku láskou. Brzy vyrostla až mystické lásce.

Jestliže mě milujete, budete zachovávat moje přikázání (J 14,15), říká Ježíš. Základ katolické výchovy tedy vidím ve vybudování osobního vztahu k Ježíši. Jestli pak vychovávanému záleží na Ježíši, jestli se jmu chce líbit, pak už jen stačí ukazovat mu, co se Ježíši líbí. Sám jsem si to na řadě dětí v pastoraci vyzkoušel.

Mám za to, že současná pedagogická praxe se zaměřuje jen na výchovu slušných a šikovných lidí, pokud se vůbec rodiče i učitelé věnují výchově. Od katolické pedagogiky ovšem očekávám, že nejen probudí osobní vztah ke Kristu, ale bude se věnovat i systematickému pěstování pozitivních ctností. Dnes, kdy sdělovací prostředky a praktický život většinové společnosti ukazují zdeformovaný pojem lásky, je nutné skutečnou lásku ukazovat i prakticky učit a procvičovat. Ale podobné je to s nadějí a vírou. Děti se ve škole naučí ovládat počítač a v tělocviku snad i své tělo, ale k harmonickému životu potřebují ovládat i svou vůli a své city. (Jinak to dopadne jako s děvčetem, které mi řeklo: A jak mohu chtít, když se mi nechce?)

Říká-li se, že úkolem pedagoga je stát se zbytečným. To se podaří, když vychová svěřence k samostatnosti. Podle mého názoru je možné přestat s výchovou tam, kde vychovávaný začne sám pracovat na své výchově. K tomu nestačí dávat mu svobodu, ale je třeba naučit ho správně rozlišovat a rozhodovat se. V mnoha školách vyučující přednášejí různé názory třeba filosofické nebo morální, ale neukazují co je podle nich správné, k jakým důsledkům vede to či ono. Jen, když mladému člověku ukážeme kam vedou všechny možné varianty, kde končí různé cesty, můžeme ho nechat svobodně se rozhodnout. Může udělat chybu a rozhodnout se špatně. Jestli však zjistí, že jsme měli pravdu, bude příště brát naši radu vážněji, pokud mu dáme další šanci.

Správnost svobodného rozhodování žáka usnadní jasný osobní postoj učitele. Považují za chybu, když se například náboženství nahrazuje religionistikou. Nejsem proti poznání jiných náboženství. Nebezpečné ovšem je, když se o všech náboženstvích včetně vlastního mluví se stejnou lhostejností, s neutrálním osobním postojem. Do takové pozice se dostává školní náboženská výuka v řadě zemí Evropy. Údajně kvůli povinným ohledům na přítomné jinověrce či nevěřící. K zapálení srdce žáka nestačí, když učitel mluví o ohni. On musí hořet.

KATOLICKÁ PEDAGOGIKA VEDE KE SVORNÍKU DOKONALOSTI.

Ona především vážně počítá s konečným cílem člověka, kterým je bezmezná štěstí v Bohu. Jinak ztrácí orientaci. Neznamena to však, že se může zužovat jen na náboženskou oblast. Naopak, v katolické škole by měla být přítomná v každém předmětu, aby mohlo dojít k novému propojení různých druhů poznání. Někdy se s trochou nadsázky říká, že každý nemocný orgán v těle dnes

léčí jiný lékařský specialista, ale nikdo neléčí člověka jako takového. Podobně hluboké vzdělání v jednotlivých oborech nemusí vést ke skutečnému poznání a životní moudrosti. Jedním z úkolů katolické pedagogiky je naučit se počítat s Bohem v každém oboru poznání i v každé situaci, mít v Bohu bod, v němž dochází k propojení poznání z různých oborů, objevení konečného smyslu a harmonie, skutečné moudrosti.

ÖSSZEFOGLALÁS

Graubner érsek Európa múltját és XXI. századi képét elemezve jut el a keresztyeny pedagogia fontosságának bemutatásához. Kitűnő gyakorlati - saját életéből is vett - példákkal gazdagított leírása hasznos gondolatokat adhat minden pedagógusnak, aki a környezete problémáinak megoldásához a keresztyeny gyökerekhez akar visszatérni. Véleménye szerint ez az út vezet Európa megújulásához és - a szó legteltesebb értelmében vett - kultúrájának fennmaradásához.

SUMMARY

SECULARITY IN CONFRONTATION WITH MODERN CHURCH

Modern times, in opinion of philosophers and theologians, are set by different signs of times. They concern many aspects of people's life and effect in many different manners on their life, their way of thinking and acting. Problem of secularization is one of the issues which people of faith are worried about. It enters to all areas of human life and sometimes it performs unexpected changes. Antidote surely on that secularization in new evangelism, which is also taken by catholic environments. We must have a hope that this reflection will cause tilting over that, what really makes people rich, holy and friendly.